

Az amerikai politikaelmélet alapjai

Donald S. Lutz:

A Preface to American Political Theory.

Lawrence, KA, University Press of Kansas,
1992. 188 old.

Donald S. Lutz azok közé a politológusok közé tartozik, akik a hatvanas évek közepé óta merőben új módszertani megközelítésekkel, például az aktív politizáló elit tagjai által írott anyagok kontextuális elemzésével, tanulmányozzák az amerikai Alkotmányt. Az ismertett kötetben ezen a területen végzett sok éves kutatásainak eredményeit összegzi. Ez lehetővé teszi, hogy olyan igen koherens szöveget írjon, amely nem kizárólag az Egyesült Államok Alkotmányának szűken vett tanulmányozására korlátozódik. A könyv fő célja, a szerző megfogalmazása szerint az, hogy megvilágítsa „az amerikai politikai elmélet lényegét és a velejáró módszertani megközelítéseket.” (1. o.)

Azzal az igen provokatív megfogalmazással kezdi, hogy az „amerikai politikaelmélet mint tudományág még meg sem született” (1. o.). Vajon miért annyira szigorú az amerikai politikatudósok nemzedékeivel szemben, akik hitték, legalábbis századunk eleje óta, hogy megalapították ezt a kutatási területet? Véleménye szerint ennek legfontosabb oka, „a téma rendszertelen tárgyalása”, valamint az, hogy „nem kérdezzük rá arra, amit művelünk, amikor az amerikai politikaelmélet nevű tárgyat tanulmányozzuk” (1. o.). A Lutz által alkalmazott fő módszer a szövegelemzés. Megkísérli leírni a főszöveg megfogalmazásának teljes társadalmi és politikai kontextusát úgy, hogy abban minél több, az amerikai politikai rendszer szempontjából lényeges politikai és filozófiai áramlatot is belefoglaljon. Igyekszik elődeinek tévedéseit és félreértéseit elkerülni, s ezért értelmezése rendkívül módszeres. Az olvasó könnyen, a szerző szakmai háttérével kapcsolatos információk ismerete nélkül tudja követni Lutz érvelését.

Az érvelés igen logikusan terminológiai bevezetéssel kezdődik, amelyben a szerző

kifejti, hogy mit jelentenek az amerikai politikaelmélet általános kontextusában az egyes terminusok – amerikai, politikai, elmélet. Ezzel lehetővé válik, hogy megemlítsen olyan filozófiai (elmélet), diszciplináris (politikai) és regionális (amerikai) szempontokat, amelyek szükségesek a téma – alkotmányosság, föderalizmus, valamint a politikaelmélet fejlődésének amerikai és európai kontextusai közötti különbség – ezt követő kifejtéséhez. Az elemzés következő lépése az olvasót az amerikai politika alapját képező fő politikai szöveghez, az Egyesült Államok Alkotmányához vezeti. Lutz széleskörű módszertani megközelítése szerint azonban egyetlen szöveg ismerete nem elégséges. Az Egyesült Államok Alkotmánya, akár politikai, akár filozófiai jellegű szövegnek tekintjük, nem tanulmányozható különálló, a korszak történeti eseményeitől elszakított szöveggként – állítja Lutz. Szerinte szükség van mind az egyes államok alkotmányainak mélyreható ismeretére, mind pedig az Alkotmány egyéni jogokat rögzítő cikkelyeinek (az ún. Bill of Rightsnak) lényegre törő textuális elemzésére. Mindezen túl az alapvetően nélkülözhetetlen források körébe bevonja azokat az írásokat és gondolatokat, amelyek szerzői a politizáló osztály tagjai voltak.

A szövegek első csoportja a szakemberek nemzedékei által jól ismert dokumentumokból áll ugyan, ám az amerikai politikaelméletben a véleményformálók mérvadó szövegeinek a felhasználása teljesen új irányzatot jelent, és ennek az irányzatnak az egyik képviselője maga Lutz. Ez a megközelítés a történelmi módszerek alkalmazását hangsúlyozza a politikatudományi kutatásokban, és azt a növekvő érdeklődést tükrözi, amellyel az amerikai politikaelmélet tudósai a történelem felé fordulnak. Lutz mély meggyőződéssel vallja, hogy az amerikai történelem ismerete segíti az Alkotmány megalkotásának jobb megértését. Véleménye szerint a szövegek három csoportját kell szövegelemzésnek alávetni. Először is szemügyre kell venni az elit (Franklin, Washington, Adams,

Jefferson, Hamilton, Madison és még vagy tucatnyi más szerző) összegyűjtött írásait. Ezt a fajta szövegelemzést végzik kutatásaik során a legrégibb óta a politikatudósok, különösen az elitista megközelítés hívei. Őket azonban igen gyakran nem foglalkoztatják a tényleges történeti források.

Másodszor, és ez már közelebb áll Lutz módszeréhez, a nem elit mindennapi életének megértéséhez szükséges adatokat kell át tanulmányoznunk a társadalomtudósok által összegyűjtött dokumentumokban – ilyenek a hírlapok, a különböző statisztikák, községi gyűlések jegyzőkönyvei, megyei egészségügyi adatok, naplók, politikai kampányanyagok stb.

A harmadik csoportot a politizáló osztály írásai alkotják. Ebbe a kategóriába tartoznak a véleményformálók (opinion leaders), azaz „csaknem mindenki, aki választási kampányokban részt vesz, szinte mindenki, aki minden választáson következetesen leadja szavazatát, és gyakorlatilag mindenki, aki politikai pártoknak dolgozik, tisztségre jelölteti magát, jelölteknek dolgozik párton belül vagy kívül, politikai érdekcsoportok számára dolgozik vagy végez szervező munkát, újságoknak és kormánytisztviselőknél leveleket ír, kormányzati testületek előtt tanúskodik, vagy a nyilvánosság számára politikai tanulmányt fogalmaz.” (103. o.) A véleményformálók általánosabb jellemzője nem az, hogy „a kevésbé aktív politizáló rendek tagjainak politikai véleményét és cselekedeteit irányítják, hanem hogy ezek számára információkat dolgoznak fel, alternatívákat mutatnak fel és fontos tanácsokkal szolgálnak” (103. o.). Lutz azt állítja (és könyve nem hagy kétséget afelől, hogy igaza van), hogy a szélesebb politizáló osztály írásainak a tanulmányozása kontextusba helyezi az elit írásait, és „nagy segítséget nyújt azok jelentésének megértéséhez” (106. o.). Megközelítési módja révén a politizáló elit írásait reális politikai kontextusba helyezhetjük és így könnyebben megérthetjük azokat.

Ugyanakkor ezáltal az elit viselkedésének megértését is közelebb hozhatjuk a szélesebb, nem aktív népesség viselkedéséhez. Ennek alapján megkérdéselhetjük, hogy „milyen sikeresen teljesítette a politizáló osztály kétirányú funkcióját, és kétségbe vonhatjuk azt a mértéket, ahogy a politizáló osztály a szélesebb népességet esetleg manipulálja saját nézeteinek értelmezése helyett” (107. o.). Végül, a politizáló osztály középpontba helyezése a megközelítési módszerek finomodását is credményezheti. Segíthet abban, hogy magunk mögött hagyjuk végre a „paradigmaváltás” módszerét, és magyarázatul szolgál arra, hogy az amerikai alapítók több elméleti hagyomány elvált tudták vallani egyidejűleg, anélkül, hogy következetlenséggel kellett volna vádolni magukat.

A szóban forgó könyv az amerikai politikaelmélet kiemelkedő alkotása. Az amerikai alkotmányosság jellemzőinek jobb megértéséhez szükséges széleskörű szövegelemzés haszna mellett érvelve a szerző ismerteti általános elképzeléseit arról, hogy szerinte milyen, azaz pontosabban, milyen kellene hogy legyen az amerikai politikatudomány. Lutz nemcsak a saját módszertani értelmezését fogalmazza meg, hanem számtalan alkalommal ad az olvasónak is arra, hogy továbbgondolja a tárgyalt témát. Mindezeket túl a szerző kiváló stilisztika – ez a szöveg érvelését még értékesebbé, az olvasást pedig rendkívül könnyűvé és élvezetessé teszi. A szöveg átgondoltsága, a téma logikus szerkezeti felépítése, valamint az a mód, ahogy a szerző kifejti és alátámasztja nézeteit, a biztosíték arra, hogy a könyvet haszonnal forgathatják nemcsak a politikatudósok, hanem a társadalomtudományok különböző ágainak olyan művelői is, akik többet szeretnének tudni az amerikai alkotmányosságról, az amerikai politikai gondolkodásról és a mai amerikai történelemlről.

Blanka Řichová